

Verslag
van het symposium

Jong zijn in Flevoland

Lelystad, 17 oktober 2013

Genootschap Flevo 2013

Colofon

Uitgave:

Genootschap Flevo
Schoutstraat 62
1315 EX ALMERE
www.genootschapflevo.nl

Tekstbewerking en opmaak:

Graphein (mr. Wilma Reudink)
Kadoelerweg 2
8326 AX SINT JANSKLOOSTER
www.graphein.nl

Foto-impressie:

Monavid (Mona Alikhah)
Sambastraat 90
1326 NV ALMERE
www.monavid.com

Het symposium werd georganiseerd door:

GENOOTSCHAP FLEVO

Met medewerking van:

Inhoud

Verwelkoming

Hetty Klavers, dijkgraaf Waterschap Zuiderzeeland 5

Introductie

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo 6

1. De opwaartse druk van hoger beroepsonderwijs in Flevoland

Rieke de Vlieger, directievoorzitter CAH Vilentum Dronten/Almere 7

2. Jongeren en werk. Keuzeprocessen en loopbaanperspectieven in Flevoland

Wilbert Roeleveld, directeur Technocentrum Flevoland 11

3. Jongerencultuur en jongerenparticipatie in Flevoland

Sonja Zimmerman, directielid CMO Flevoland 14

4. De digitale wereld – onbegrensd maar niet grenzeloos

Marc Witteman, gedeputeerde provincie Flevoland 18

5. Hoe is het om jong te zijn in Flevoland?

Gedachtewisseling tussen de aanwezigen en jongeren van het Jongerenpanel van Waterschap Zuiderzeeland o.l.v. Martine Kruiders 22

Tenslotte

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo 26

Het symposium 'Jong zijn in Flevoland' vond op donderdag 17 oktober 2013 plaats in het Waterschapshuis te Lelystad.

De conferentie was een van de activiteiten in het kader van de viering van het 75-jarig bestaan van

GENOOTSCHAP FLEVO

De voordrachten en discussies zijn samengevat.

De afbeeldingen in het verslag vormen een selectie uit de presentaties van de sprekers en uit de foto's die Genootschap Flevo heeft laten maken als sfeerimpressie van het symposium. Meer beeldmateriaal is te vinden op www.genootschapflevo.nl.

Verwelkoming

Hetty Klavers, dijkgraaf Waterschap Zuiderzeeland

Het gaat hier vanmiddag over de jonge mensen die we graag in het gebied willen houden en die we, als ze weggaan voor hun studie, ook graag weer terugkrijgen. Wat maakt nu eigenlijk dat een jongere die een opleiding heeft voltooid, gaat verhuizen? En één stapje terug: wat zijn de beweegredenen om te kiezen voor een studie?

Er zijn studenten die de studie laten prevaleren, maar de grootste motivatie voor studenten om te kiezen voor een bepaalde studentenstad is het uitgaansleven. Op plek twee staat de historische binnenstad.

Als studenten dan eenmaal zijn afgestudeerd, volgen ze het werk, maar ook dan zijn die twee behoeften, uitgaan en de historische binnenstad, nog steeds heel belangrijk. Dat vind ik een eyeopener. Aangezien jongeren tussen de 20 en 30 jaar ongeveer vijf keer zoveel verhuizen als mensen van andere leeftijden, is het belangrijk om te weten wat ze beweegt.

We timmeren in Flevoland goed aan de weg als het gaat om opleidingen, een historische binnenstad is – op Urk na – niet echt haalbaar, maar hoe staat het met het uitgaansleven in de polder? Ik ben benieuwd wat de diagnose van de jongeren zelf is en of het nog kan verbeteren. We moeten ons hier in Flevoland wel voor ogen houden dat de woon- en leefomgeving tijd nodig heeft om aantrekkelijk te worden voor jongeren.

Wie de jeugd heeft de toekomst, is het geldende mantra. Maar nog meer geldt: wie de hoger opgeleiden heeft, heeft de toekomst. De staatjes laten zien dat daar waar een gebied erin slaagt om de hoger opgeleiden binnen te halen of vast te houden, de economie een extra boost krijgt. Ook wij als waterschap hebben dat nodig. Ons ‘werkapparaat’ wordt steeds een stukje ouder en het is belangrijk dat we jonge getalenteerde mensen die ook veel weten van techniek, binnenhalen en binnenhouden. De cijfers spreken voor zich, maar ik heb in mijn kennismakingsgesprekken als dijkgraaf ook zelf een mini-steekproefje gehouden. Het valt mij op dat er hoop is, ook als wij er niet in slagen om de jonge twintigers vast te houden of binnen te halen. Want er zijn nogal wat mensen die, als ze eenmaal kinderen krijgen, weer lekker teruggaan naar de polder omdat ze de grote stad dan te druk gaan vinden.

Introductie

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo

Genootschap Flevo houdt zich graag bezig met ruimtelijke orderings- en waterstaatkundige onderwerpen, maar we willen ook de breedte zoeken. Bij de keuze voor het onderwerp 'Jong zijn in Flevoland' speelde mee dat er nu voor het eerst een generatie is die in Flevoland is geboren en opgegroeid. Wat betekent dat nu eigenlijk? Is er iets ontstaan als een eigen cultuur of eigen beroepsvoorkeuren? De omgang met de moderne media is voorts een gegeven. En er is natuurlijk ook veel gebeurd: de groei van het hoger onderwijs, we hebben een actief Technocentrum en we hebben een kenniscentrum in de figuur van het Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Het zijn allemaal mooie bouwstenen voor de themabijeenkomst van vanmiddag.

In Zeewolde is de Basisz tot stand gekomen. Het is een centrum voor jongeren die in een moeilijke fase van hun leven verkeren. De Basisz klopt met geen enkele structuur: er is eigen hulp gezocht, een eigen vorm gevonden en een heel eigen financieringsstroom bedacht. Het is eigenlijk een uniek centrum. Ik ben erg trots dat we zo iets in Flevoland hebben. Martine Kruiders is mede-oprichtster van de Basisz. Zij is naast journaliste en boerin, vooral jongerenwerkster. Ik draag de leiding van deze bijeenkomst dan ook graag over aan haar.

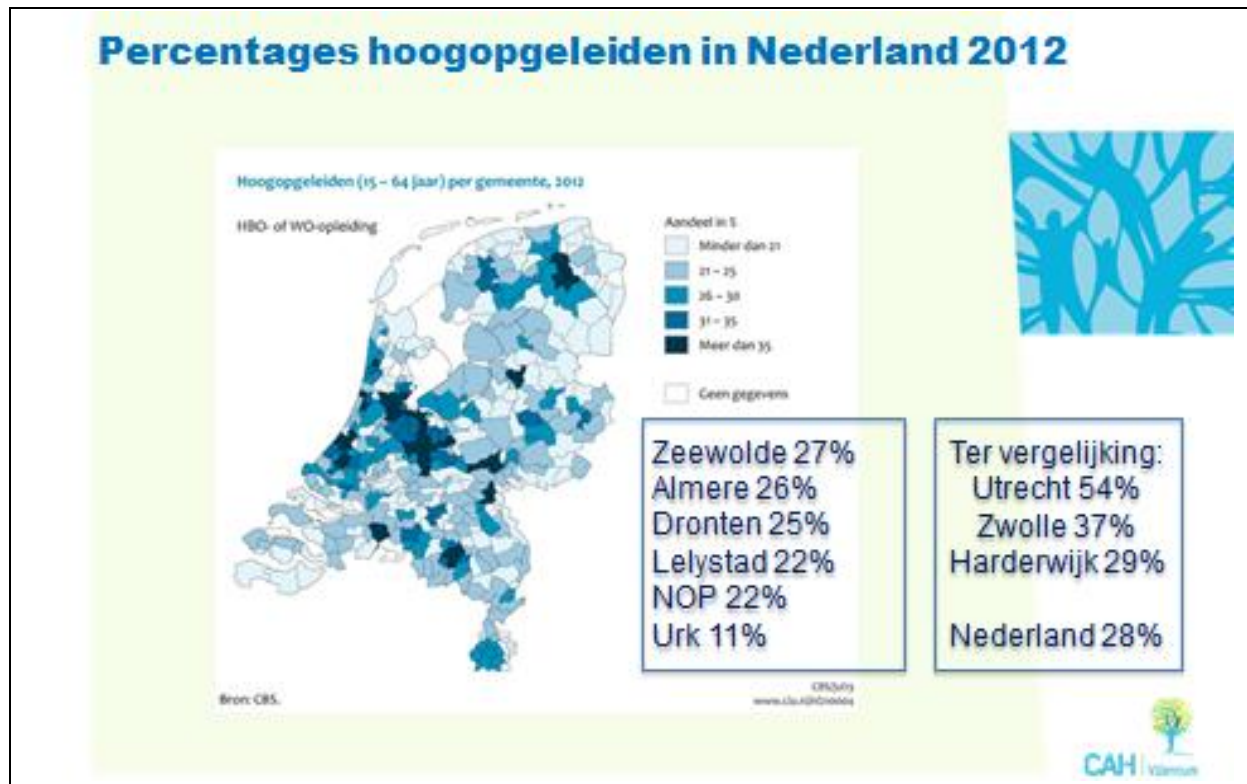
1. De opwaartse druk van hoger beroepsonderwijs in Flevoland

Drs. Rieke de Vlieger, directievoorzitter CAH Videntum Dronten/Almere

Tot 2010 was er één hogeschool in Flevoland: de Christelijke Agrarische Hogeschool (CAH) in Dronten. Mede dankzij de passie van Andries Greiner voor de komst van meer hoger beroepsonderwijs (van zijn twee dochters moest één noodgedwongen Flevoland verlaten om aan het hbo te gaan studeren, en koos de andere ervoor te gaan werken omdat zij per se in Flevoland wilde blijven) kreeg Flevoland in 2010 drie hogeschoolvestigingen.

De cijfers

In Nederland is gemiddeld 28% van de 15- tot 64-jarigen hoogopgeleid (hbo of wo). Dat was eerder 30%, dus we zijn wat achteruit gekacheld. In Flevoland staat Zeewolde procentueel bovenaan en Urk onderaan. Ook Almere, Dronten en Lelystad scoren onder het landelijk gemiddelde.

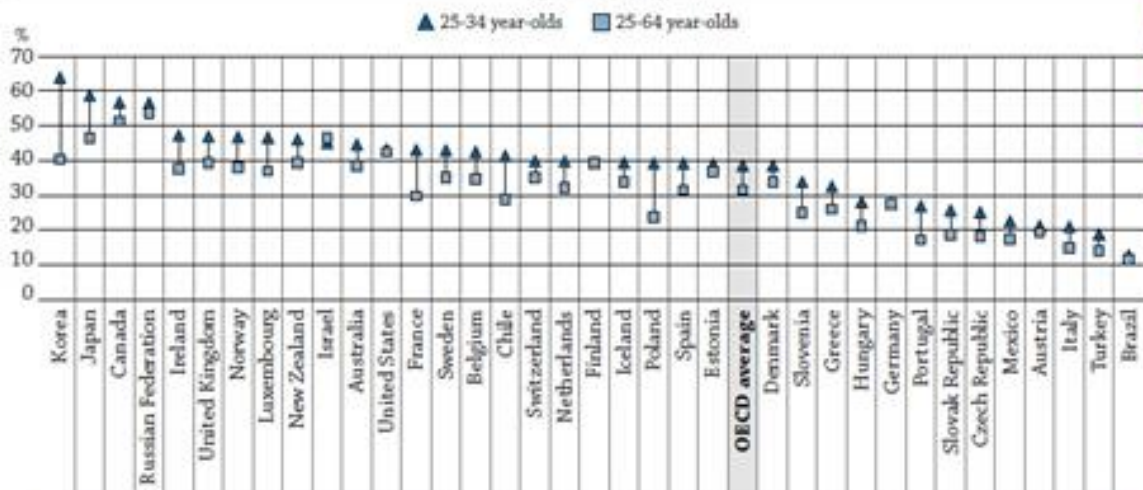
Zo'n percentage heeft een voorspellende waarde. Het is niet voor niets dat Zwolle en de regio daaromheen het economisch zo goed doen: in Zwolle is meer dan een derde van de beroepsbevolking hoogopgeleid.

In een internationale vergelijking is Nederland een middenmoter. We zien dat het wat beter wordt, maar we kunnen er niet omheen dat landen als België, Israël, Noorwegen en Ierland het beter doen.

Het aandeel hoogopgeleiden in de beroepsbevolking is relatief laag in Nederland

Bron: OECD Factbook 2012

Chart A1.1. Population that has attained tertiary education (2011)
Percentage, by age group

Eigenlijk zijn Nederland en Flevoland ‘onderschoold’. We hebben een verantwoordelijkheid om dat te veranderen. Dat inzicht heeft geleid tot de twee extra hogeschoolvestigingen in Almere: de CAH Vilentum en Windesheim Flevoland.

‘Onderschooldheid’ in Flevoland: Voor Windesheim, CAH Vilentum, Flevolandse en rijksoverheden aanleiding om hogeschoolvestigingen in Almere te starten (2010)

WINDESHEIM FLEVOLAND

- > Opleidingenaanbod met een ruime basiskeuze en duidelijke (Flevolandse) accenten
- > Kleinschaligheid, binding en sociale cohesie

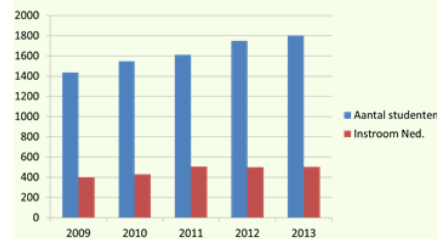
Windesheim Flevoland
OPEN DAG
9 november 2013
MAAK KENNIS MET ONZE
ACHTTIEN OPLEIDINGEN!

CAH VILENTUM ALMERE

- > Voor een leefbare (stedelijke) omgeving, een gezonde economie en natuurbehoud
- > Een kleine hogeschool, met veel ruimte voor persoonlijke aandacht en begeleiding

CAH Vilentum groeit

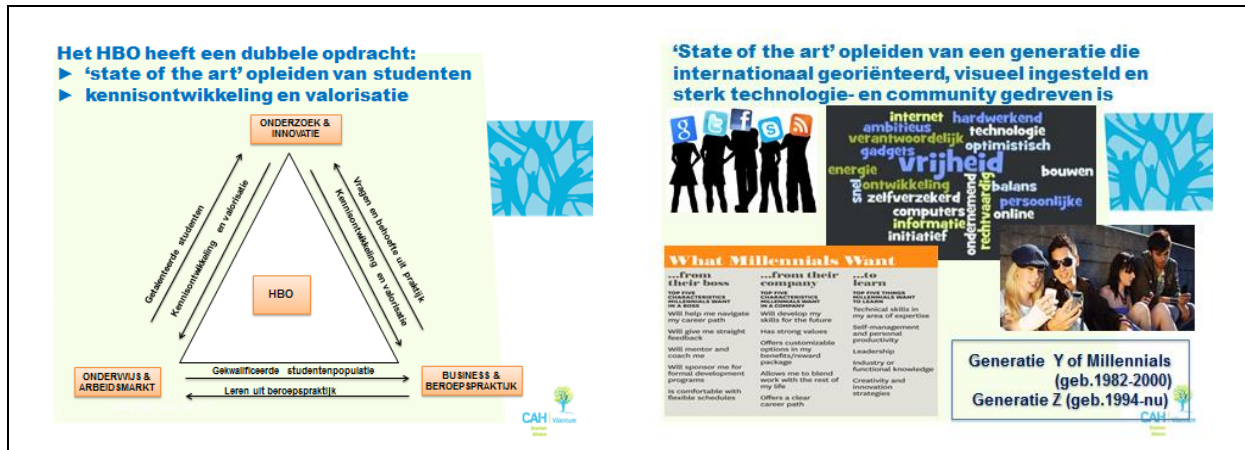

De CAH had al een vestiging in Dronten waar op een campus ook driehonderd studenten wonen (en waar op kleine schaal uitgegaan kan worden). De CAH is gegroeid van 1400 studenten in 2009 naar 1800 in 2013. De jaarlijkse instroom is gegroeid van 400 naar 500 studenten. Tien procent van die jaarlijkse instroom betreft Flevolandse studenten: ongeveer vijftig per jaar. De studenten van Dronten komen uit heel Nederland, het merendeel uit het midden van het land. De studenten van de CAH in Almere komen vooral uit de regio's Almere en Amsterdam.

Ook Windesheim Flevoland groeit. In 2011 waren er 573 eerstejaars (waarvan 82% afkomstig was uit Flevoland), in 2013 waren er 728 eerstejaars (waarvan 87% afkomstig is uit Flevoland). De geschiedenis in acht nemende is er dus al veel bereikt.

De maatschappelijke opdracht van het hbo

Wat voegt het hbo toe? We hebben een dubbele opdracht: het 'state of the art' opleiden van studenten enerzijds en kennisontwikkeling/valorisatie (om geld te verdienen, meer duurzaamheid en welzijn te creëren) anderzijds. Bij Windesheim werken we daartoe met comakerships, waarbij de studenten in de praktijk bezig zijn met opdrachten die niet worden verzonden door de docenten, maar die rechtstreeks uit het bedrijfsleven komen. Ook universiteiten werken daaraan mee, waardoor onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven aan elkaar worden gekoppeld. Er wordt expliciet geïnnoveerd, niet impliciet zoals in het verleden vaak het geval was.

We hebben nu nog te maken met de Millennials oftewel de generatie Y (1982-2000), maar ook de generatie Z komt eraan: de studenten die na 1994 geboren zijn. De Millennials kenmerken zich door veel online communicatie, ze denken snel, zijn ambitieus en zelfverzekerd. Ze willen technische vaardigheden, zelfmanagement, leiderschap en creatieve en innovatiestrategieën leren. Dit doen ze terwijl er tegelijkertijd veel aan de hand is: in de thuissituatie spelen relatieproblemen tussen ouders, ziekte en financiële druk en de student heeft bovendien last van keuzestress en hoge verwachtingen van het ministerie, zichzelf en zijn ouders.

Landelijk stoppen vier op de tien studenten voortijdig met hun opleiding; een persoonlijk drama en een financieel drama. Dat studenten zich nu uiterlijk 1 mei moeten aanmelden (voorheen voor 1 oktober terwijl de opleiding in september begint), is dan ook positief. Daarmee krijgen wij tijd voor begeleiding van de studiekeuze. Ik verwacht dat studenten daardoor bewuster zullen gaan kiezen en ook de variatiemogelijkheden in onderwijsprogramma's (de 2-jarige associate degrees en 3-jarige trajecten voor vwo'ers bijvoorbeeld) zullen bijdragen aan het verlagen van de studie uitval.

De Flevolandse hogescholen en de 3 O's: onderwijs, onderzoek en ondernemen

De driehoek onderwijs, onderzoek en ondernemen gaat zich landelijk afspelen in de negen nationale topsectoren. Binnen Flevoland gaat het om de drie topsectoren: agro & food, hightech systemen en life sciences & health.

Comakerships

Windesheim Flevoland koppelt onderwijs, onderzoek en ondernemen in comakerships. Het is een tripartiete samenwerking tussen student, bedrijf/instelling en hogeschool. De student (de opdrachtnemer) leert al werkend en levert een bedrijfsproduct op dat voor het bedrijf (de

opdrachtgever) inzetbaar is. De docenten en onderzoekers leren in hun rol van begeleider of beoordelaar van actuele ontwikkelingen en praktijkgericht onderzoek.

Het gaat om echte vragen van echte bedrijven. Een comakership bij de provincie Flevoland heeft bijvoorbeeld geresulteerd in de opzet van een eigen bedrijfje van de studenten, waarna de provincie de eerste opdrachtgever was. Een andere ondernemer vertelde mij dat hij het zonder de groep co-makers die bezig was een papieren boekje online 'te vertalen' de digitale omslag niet had kunnen maken. Zie bijvoorbeeld ook filmpje op YouTube van een student bouwkunde en een student communicatie over hun comakerships: <http://www.youtube.com/watch?v=XcFiwtrFTPA> en <http://www.youtube.com/watch?v=5oIBgE-kDzM>.

Centres of expertise en projecten

De CAH Vilentum ontwikkelt met andere agrarische hogescholen en het bedrijfsleven Centres of Expertise in agrodier, biobased economy, food, greenports en open teelten. Deze Centres zijn in heel Nederland aan het ontstaan binnen de topsectoren. Ondernemers, wetenschappers, docenten en studenten werken er in een publiek-privaat samenwerkingsverband. De Centres hebben een wervend karakter voor (aankomende) studenten en leveren een belangrijke bijdrage aan het op gang brengen en versnellen van innovaties.

Bij 'open teelten' gaat het bijvoorbeeld om de doorontwikkeling van precisielandbouw naar 'smart farming', van drones die 100 meter boven het maaiveld vliegen tot en met trekkers die worden gestuurd vanuit een satelliet. Landbouwers kunnen in dit Centre of Expertise ook worden bijgeschoold.

Projecten die met studenten gedaan worden gaan bijvoorbeeld over hightech elektronica (elektrisch aansturen werktuigen en robots), systeembesturing (procestechnologie) en het valideren van toepassingen (variabele pootdichtheid en dosering bodemherbiciden via bodemkaarten)

Ondernemend leren

Bij CAH Vilentum staat ondernemend leren centraal. Het gaat daarbij om hoe ondernemers met elkaar, met hun afnemers, en met de burgers in hun omgeving (samen)werken. Daarbij is veel aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van de (jonge) ondernemer. Joost bijvoorbeeld, is een vijfdejaars student. Een potentiële 'lang-studeerder'. Maar Joost is ondernemer. Hij vaart met containerschepen over de hele wereld met hooi en stro en alles wat met landbouw te maken heeft. Hij onderhandelt met hooileveranciers in Dubai en Jemen! En ik vervolgens maar uitleggen waarom wij 'lang-studeerders' hebben.

Maar de CAH in Dronten heeft ook studentenbedrijven. Studenten runnen bijvoorbeeld de varkensfokkerij Polder Porque, winnaar van de prijs 'De smaak van Flevoland'. Deze fokkerij heeft veertig zeugen en driehonderd vleesvarkens. Een deel van het vlees wordt regionaal verhandeld. De studenten leren er plannen en organiseren, streekmarkten voorbereiden en vooral samenwerken.

Loop het hoger onderwijs achter in Flevoland?

In de breedte is hoger onderwijs bezig in Flevoland een enorme inhaalslag te maken wat ongetwijfeld zal leiden tot 'opwaartse druk'. Windesheim Flevoland en CAH Vilentum Almere kunnen een extra impuls geven aan Flevoland, doordat meer studenten hun toekomst in Flevoland gaan zoeken en doordat bedrijven meer en andere impulsen krijgen van de studenten die er opdrachten uitvoeren. De werkwijze in de Centres of Expertise leidt voorts tot extra motivatie bij studenten, human capital ontwikkeling en innovaties.

2. Jongeren en werk. Keuzeprocessen en loopbaanperspectieven in Flevoland

Wilbert Roeleveld, directeur Technocentrum Flevoland

De missie van het Technocentrum Flevoland is bedrijven en instellingen voorzien van voldoende en juist opgeleid personeel met een technische opleiding. Het Technocentrum doet dit door instroombevordering (Week van de techniek), door up-to-date en aansprekend technisch onderwijs (RobotiekLab) en door jongeren te begeleiden en helpen bij hun keuze (FlevoTalent).

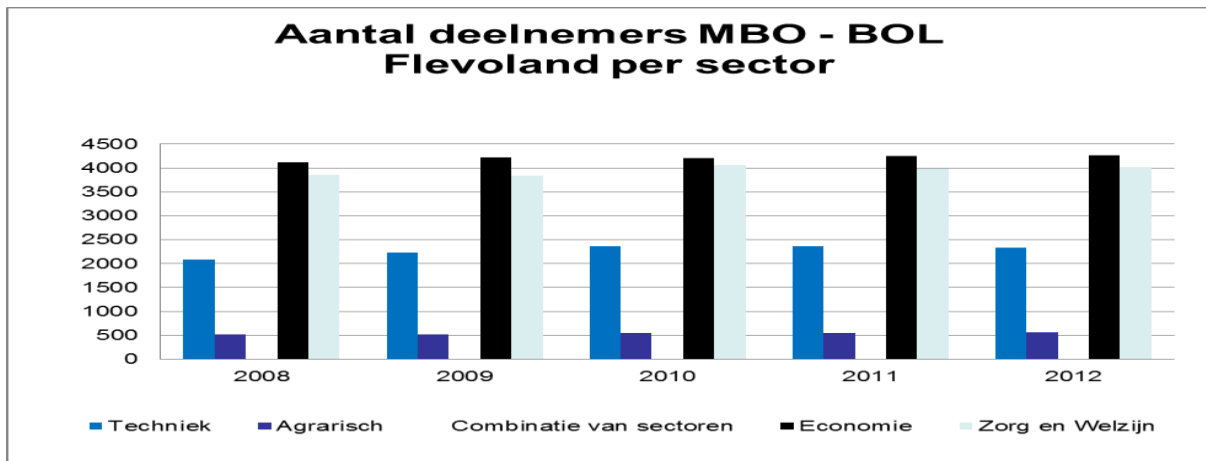
Onze doelgroep is jongeren. Laat ik zo'n jongere hier eens aan het woord laten. Bij het Technocentrum hebben we een 21-jarige stagiair die na het vmbo en vervolgens het mbo nu een opleiding volgt bij Windesheim. Hij vindt Flevoland wel prettig: het is lekker centraal ten opzichte van Utrecht en Amsterdam. Wat hem opvalt is dat we erg veel binnen zitten in Flevoland; er is wel ruimte, maar lang niet alle ouders vinden die ruimte veilig. Hij repte met geen woord over de kansen die Flevoland biedt. En die zijn er volop in deze provincie. De Schaalsprong Almere, de ontwikkeling van Lelystad Airport, de havengebieden... Er komen 160.000 banen bij de komende twintig jaar! Maar hij had er nog nooit van gehoord.

Perspectief

Flevoland biedt dus een goed loopbaanperspectief. Er komen veel nieuwe bedrijven, maar een sleutelfactor is de personeelsvoorziening. Er moet wel voldoende en juist opgeleid personeel beschikbaar zijn. Het gaat dan met name om productiepersoneel, middenkader en hoger kader en management.

Als we jongeren in Flevoland willen houden, gaat het erom dat er perspectieven zijn en dat we die perspectieven ook laten zien. Er zijn voldoende kansen in duurzame bouw, ICT, life sciences, composieten, logistiek, de (maak)industrie, recreatie en landbouw.

Techniek is het beroep van de toekomst, maar slechts 20% van de jongeren kiest ervoor. Over een aantal jaren hebben we een probleem, want dan hebben we de technische mensen niet. Maar er is hoop: 87% van de jongeren is geïnteresseerd in bètatechniek! Het gaat dus om de zichtbaarheid van het perspectief.

Wat ziet u op de afbeelding hieronder? Op het oog niet zoveel interessants wellicht. Maar dit is Mitsubishi. Het bedrijf maakt dit jaar twee miljoen turbomotoren, maar gaat de productie verhogen naar vijf miljoen over een paar jaar. Er werken achthonderd mensen! Hier werken TU-ingenieurs en hbo-ingenieurs, maar ook vierhonderd man productiepersoneel.

Op de Flevolandse industrieterreinen zijn nog veel meer van dit soort fantastische bedrijven gevestigd. Er varen schepen rond, er rijden vrachtwagens rond en er vliegen Airbusen en Boeing's in de lucht die allemaal onderdelen hebben die in Flevoland worden gemaakt. Flevoland biedt fantastische kansen, maar... het is niet zichtbaar!

Motivatie

Als we die jongeren dan benaderen om techniek te kiezen, is het goed om te weten wat jongeren drijft. De jeugd is grofweg te verdelen in vier groepen:

- concrete bèta's oftewel 'sleutellaars',
 - carrière-bèta's voor wie verdiensten en status belangrijk zijn,
 - mensgerichte generalisten die uit het maatschappelijk nut hun motivatie halen, en
 - non-bèta's oftewel mensen die alleen (willen) weten hoe de computer aan moet.
- De laatste groep hoeven we niet te winnen. Maar met die andere drie moeten we ons bezig gaan houden. Op hen moeten we ons richten met werving en beroepenvoorlichting.

Profilering

Een probleem is dat techniek te kampen heeft met het eenzijdige beeld van metselen, timmeren en metaalbewerking. Maar techniek is óók oplossingen bedenken, ontwerpen maken, en dat is in onze hele samenleving nodig, bijvoorbeeld op het gebied van water, energie, natuur, voeding, mobiliteit en design.

Perspectief en omgeving

Ouders, gezinsleden, familie, vrienden en vriendinnen, onderwijzers, leraren, decanen, bedrijven en werk in de praktijk... de hele omgeving is belangrijk als wij jongeren willen inspireren en de technische keuzemogelijkheden willen laten zien.

Flevoland biedt ook de perfecte omgeving. Er zijn hier nog steeds ongekende mogelijkheden. Toen ik in 1962 een schoolreisje maakte in Harderwijk mocht ik over de dijk kijken en zag je de immense, nog te ontwikkelen zandvlakte. Dat heeft me daarna altijd bezig gehouden. De pioniers hebben de provincie gemaakt tot wat deze nu is en iedereen die hier kwam wist wat 'm te doen stond. Maar onze kinderen zien de zandvlaktes niet meer. Zij zien ook de fantastische mogelijkheden binnen de bedrijven hier niet. Dat moet veranderen.

3. Jongerencultuur en jongerenparticipatie in Flevoland

Sonja Zimmerman, directielid CMO Flevoland

In de jeugdcultuur worden de normen en waarden uitgedrukt in taal, kleding, lichaamsversiering en muziekkeuze. Binnen de jeugdcultuur bestaan altijd diverse subculturen. Tussen 1950 en 1970 had je bijvoorbeeld artistiekelingen, nozems, hippies en provo's.

Behalve door naar jongeren te luisteren, kun je jongeren ook leren kennen via sociologen. Zij onderscheiden bijvoorbeeld de generatie X, ook wel de generatie 'niks' genoemd: de mensen die tussen 1961 en 1980 zijn geboren. Daarna kwam de generatie Y, geboren tussen 1980 en 1992. Deze mensen zouden geboren ondernemers zijn.

Nu groeit generatie Z op: de digital natives, geboren in het digi-tijdperk. Zij leven in een 24-uurs maatschappij en weten heel snel informatie te vinden en te filteren, maar wel met als valkuil dat de informatie slechts oppervlakkig wordt verwerkt.

Het mooie van deze generatie is dat voor hen 'delen' gelijk staat aan 'vermeerderen'. Voorheen betekende delen dat je zelf minder had, nu betekent het vermeerdering. Via internet is immers alles te delen zonder dat je het zelf kwijtraakt.

Zij opereren 'zelfstandig voor hetzelfde': zij nemen steeds vaker beslissingen uit zichzelf, maar het zijn collectief dezelfde keuzes. Ze weken zich los van sociale structuren en groepen, maar hebben wel de basale behoefte om zich te identificeren met anderen en sluiten zich aan bij het netwerk dat op dat moment belangrijk voor ze is.

Voor de generatie Z is internet een primaire levensbehoefte. Het is vrijwel altijd voorhanden en via deze behoefte worden weer andere levensbehoeften vervuld: er wordt via internet eten besteld, kleding gekocht, onderdak geregeld, etc.

Ook typisch voor jongeren is dat zij hun eigen straattaal hebben die voor andere generaties vaak moeilijk te volgen is. Maar andersom geldt dat ook: op de Twitteraccount 'De wethouder' is taal te vinden die de huidige professionals dagelijks bezigen. Een voorbeeld: 'Weten wie de keyplayers zijn, is deels nog onontgonnen terrein'.

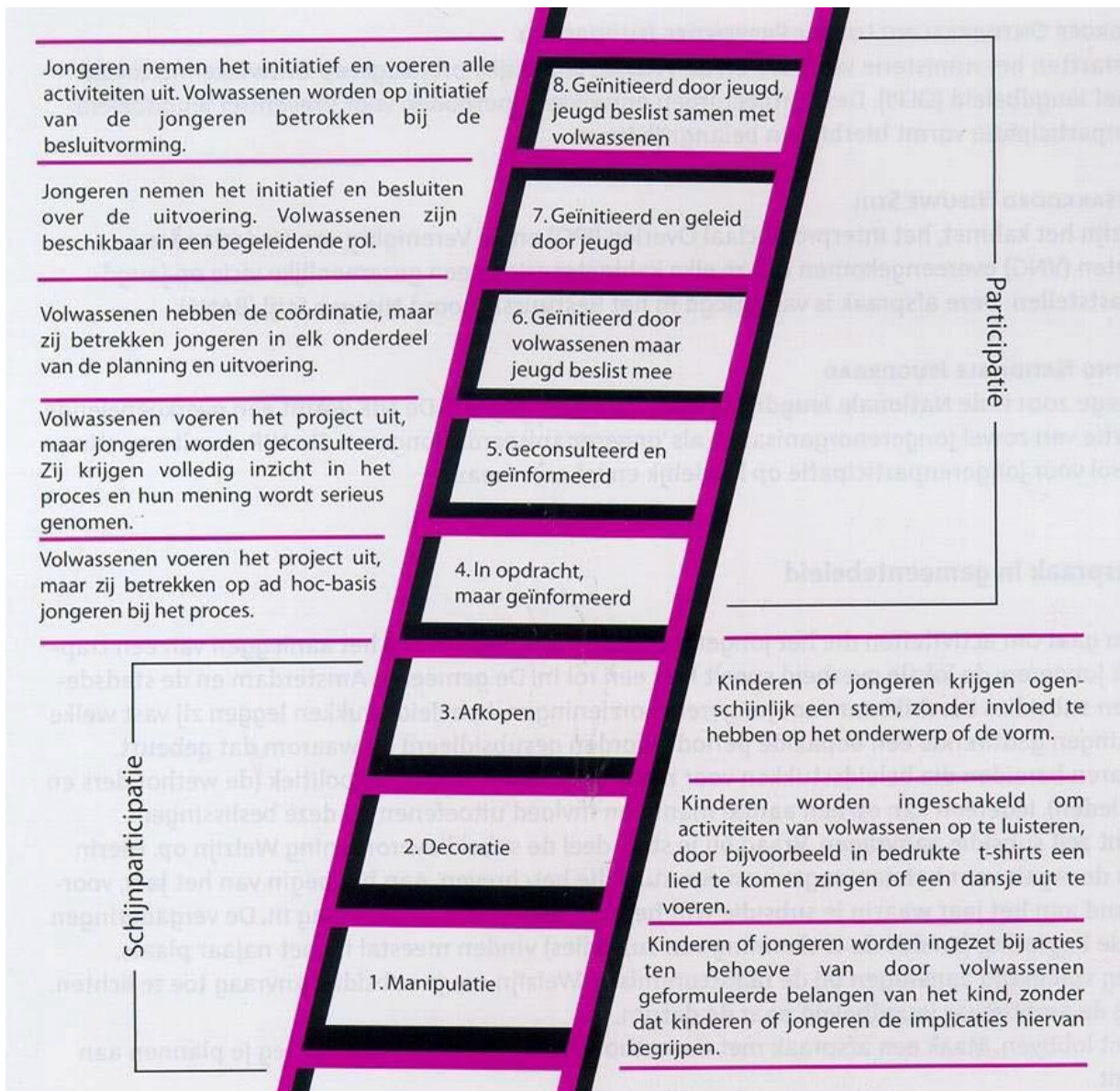
MOET JE DEZELFDE TAAL SPREKEN?

Mmmmm..... Nee, doe maar niet

Jongerenparticipatie

Jongerenparticipatie gaat om betrokkenheid en inbreng van jongeren bij zaken die jongeren aan gaan, zoals onderwijs, opvang, vrije tijd, jeugdzorg en overheidsbeleid, ruimtelijke ordening. Er is een participatieladder ontwikkeld met acht niveaus van jongerenparticipatie (R. Hart, *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*, Florence 1992). De laagste trede is die van manipulatie van jongeren door volwassenen, de hoogste trede is die waarin jongeren zelf initiatief nemen en opereren zoals volwassenen.

Weetjes bij participatie

Wil je iets met jongeren, dan is het belangrijk te weten wat het doel is, wat je wilt bereiken. Daarbij zijn enkele uitgangspunten belangrijk.

Ontwikkeling brein

Tot een jaar of 15 zijn jongeren op zichzelf gericht. Dat is heel normaal, omdat de frontaalkwab in het brein nog niet goed is ontwikkeld. Pas rond het 15de levensjaar zal het gevoel van verantwoordelijkheid, de blik op de toekomst en de maatschappij gerichtheid zich uiten. De periode van 15 tot 25 jaar is de formatieve periode, waarin jongeren min of meer zelfstandig normen, waarden en verwachtingen verwerven. Vanaf 23 jaar mag je meer van ze verwachten, dan is het brein volgroeid.

Voorbeeldfunctie

Voorbeelden zijn belangrijk. In de sociale leertheorie (A. Bandura, *Principles of behavior modification*, New York 1969) zijn ouders, familie, vrienden, burens of anderen die jongeren veel zien of bewonderen, de rolmodellen. Als die rolmodellen het gedrag van die jongere afkeuren, zal het gedrag niet zo snel worden gebezigd. Andersom geldt ook.

Waardering

Ook waardering is belangrijk. Wanneer iemand belangeloos iets voor een ander doet en daar waardering voor krijgt, zal diegene zich beter voelen over zichzelf. Wanneer iemand waardering krijgt voor zijn of haar werk, is de bereidheid om datzelfde werk nogmaals te doen groter (J. Wilson, 'Volunteering', *Annual Review of Sociology* 26 (2000) 215-240). Mogelijk krijgen de jongeren daar ook een beter gevoel over de samenleving bij, omdat ze inzien dat datgene wat ze doen belangrijk is. De jongeren krijgen zo een eigen plek in de maatschappij. Door middel van een maatschappelijke stage kunnen jongeren leren dat je respect krijgt van anderen wanneer je zelf respect aan anderen toont. Wel is het zo dat de balans van geven en krijgen positief uit moet vallen. Het is dan ook jammer dat de maatschappelijke stages niet meer verplicht zijn. Dat is namelijk een goede manier om jongeren die het van huis uit niet gewend zijn, betrokken te krijgen bij bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

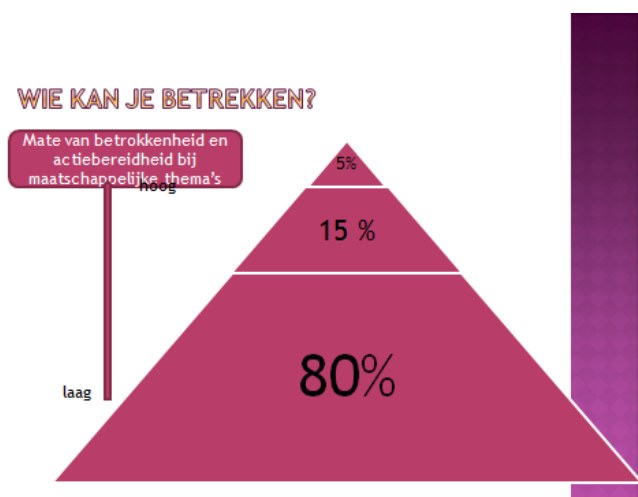
Beloning

Voor jongeren zijn beloningen heel belangrijk (H. Nelis & Y. van Sark, *Puberbrein binnenstebuiten*, Utrecht 2009). Onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut laat zien dat 54% van de jongeren die maatschappelijke stages volgen, een beloning belangrijk vinden (M. de Gruijter & F. Dekker, *Monitor en evaluatie van het project Vliegende Brigade Maatschappelijk Stage*, Utrecht 2006). Het hoeft hier niet te gaan om geld of een grote beloning, als de beloning maar tastbaar en aanwijsbaar is voor de jongere.

Welke jongeren participeren?

Welke jongeren zijn te betrekken bij maatschappelijke thema's? Slechts 5% van de jongeren is in hoge mate tot actie bereid, 80% eigenlijk helemaal niet zo en 15% zit er tussenin.

Die middengroep is te bereiken op het gebied van verkeersveiligheid, vervoer en sport. De grote groep van 80% is eigenlijk alleen geïnteresseerd in onderwerpen als alcohol, drugs, 'roken moet mogen', vrienden, relaties en social media.

Flevolandse jongeren

Op graadmeters voor sociaal welbevinden wordt niet hoog gescoord in de provincie.

Almere en Lelystad tellen veel eenoudergezinnen. Daarnaast hebben deze twee steden ook een zeer diverse bevolkingssamenstelling, met de bijbehorende knelpunten.

In de provincie is er een oververtegenoordiging van lager en middelbaar opgeleiden, wat gevolgen heeft voor het vertrouwen in de politiek en instituten, de gezondheids-

beleving, maatschappelijke participatie en de prestaties in het onderwijs (CMO Flevoland, *Blik op Flevoland* 2011, Lelystad 2011). Onze Flevolandse jongeren hebben gemiddeld genomen een lage sociaaleconomische status, zijn over het algemeen minder maatschappelijk betrokken en zullen dus ook minder maatschappelijk participeren (in bijvoorbeeld vrijwilligerswerk). Daarom zijn maatschappelijke stages goed: die bieden mogelijkheden om daar verandering in aan te brengen, door jongeren te geven wat ze nog niet zijn tegengekomen.

Practice what you preach

- Vanaf 2010 zijn door Omroep Flevoland prachtige portretten gemaakt van Flevolandse jongeren onder de noemer 'Jong in Flevoland! Nu of nooit'.

- Hoe jongeren de toekomst zien in Flevoland is te bekijken op: http://www.youtube.com/watch?v=Z-OtQWbFy1M&feature=c4-overview&list=UUngR_8JPWhyp0tIfiHeOF1g.

- Google ook eens op: Project U/Turn, Maatschappelijke betrokkenheid jongeren, Expertisecentrum Kwetsbare Meiden, Blik op Flevoland, Jongerenpanels Flevoland, WMO en Jeugd Urk, Lelystad, Zeewolde.

- Meer weten over jongeren en participatie in Flevoland? www.cmo-flevoland.nl.

4. De digitale wereld – onbegrensd maar niet grenzeloos

Marc Witteman, gedeputeerde provincie Flevoland

Even vooraf. Op mijn 28ste kwam ik in de gemeenteraad en toen ik zeventien jaar later weg ging, was ik nog steeds de jongste. Ik maak daarom tijd vrij voor mensen die jonger dan dertig zijn en die wat willen. Mijn drie kinderen zijn een inspiratiebron. Eentje is in Leiden gebleven. Twee zijn er weggegaan. Het is immers 'niet cool' om te gaan studeren in de stad waar je woont. Mijn kinderen zijn vroege 'Z-ers'. Hoe denken die jongeren?

Ik kreeg mijn eerste computer, de Commodore 64, toen ik achttien was. In de jaren '80 ontmoette je vrienden in een café, de vriendenkring was beperkt tot mensen die je sprak (je had geen tweehonderd Facebook friends) en informatie haalde je uit boeken.

Dertig jaar later is de smart phone niet meer weg te denken, heeft 44% van de Nederlanders een Facebook account, daalt de boekenverkoop en vrezen we voor de toekomst van gedrukte media.

Profiel generatie Z

De huidige generatie is de eerste ‘digital native generatie’. Dr. Jos Ahlers heeft een profiel gemaakt van de generatie Z. Het is de generatie die in 2020 op de arbeidsmarkt komt. Internet is een primaire levensbehoefte. Het gebruik van Facebook is bij deze jongeren van 14, 15 en 16 jaar honderd procent. Wij stonden in het fietsenhok, voor hun is het web het fietsenhok, daar zitten hun vrienden. De generatie Z wil wel delen, maar niet offeren. Privacy bestaat niet meer. Sterker nog, als je je privéleven niet deelt op Facebook, heb je iets te verbergen. De krant lezen doen ze ook niet meer: dat is oud nieuws terwijl je op internet het nieuws van nu hebt. Deze generatie beschikt daarmee over zoveel informatie, dat ze ook hun best niet meer hoeven te doen om het uit het hoofd te leren; het gaat er vooral om hoe snel je je informatie vindt.

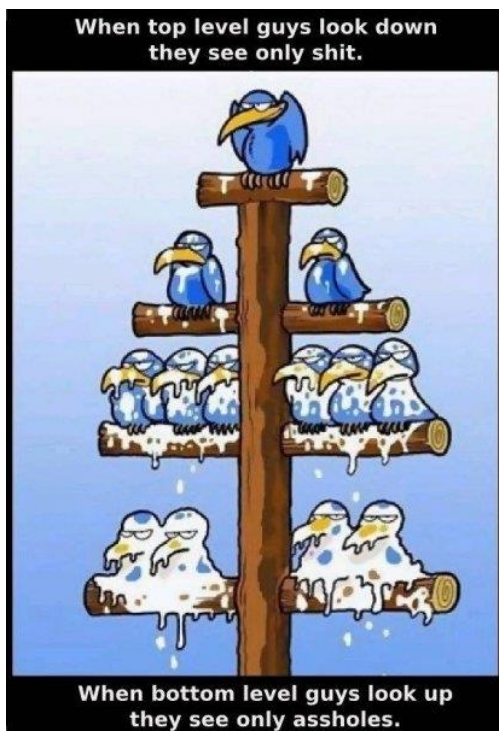
De generatie Z heeft ook geen gevoel voor hiërarchie. Ze

denken in platte netwerken. Deze generatie zit voortdurend aan het bureau van de baas. Ook bij de provincie zie ik terug dat ze rechtstreeks op zoek gaan naar de mensen die ze kunnen helpen.

De zwarte kant beschrijft Jos Ahlers ook: wat er in het fietsenhok fout ging, gaat nu ook online fout. En het Project X-‘feest’ in Haren was zonder Facebook nooit gebeurd.

Sociale netwerken zijn dus cruciaal. De communicatie moet kraakhelder zijn. Twitter helpt daar goed bij: je moet kort en bondig vertellen wat je bedoelt. De online communicatie is even belangrijk als de offline contacten. Je moet je dus niet verstoppen, maar ook niet teveel informatie zenden.

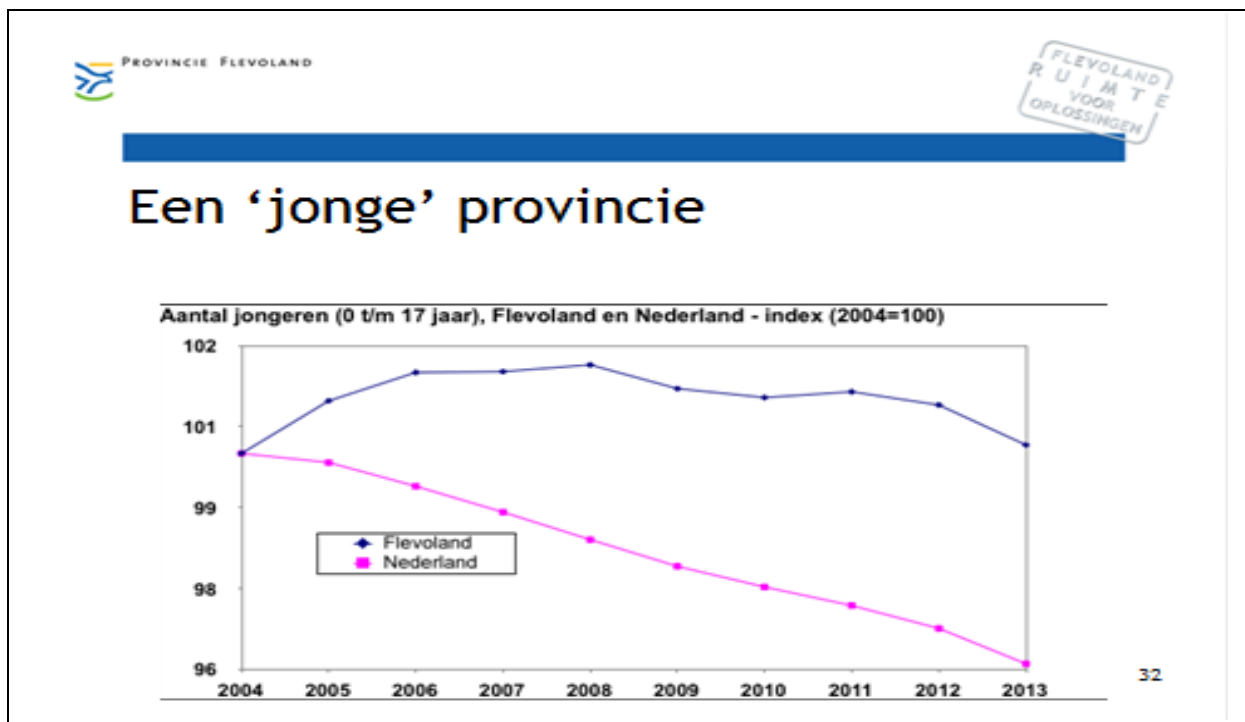
Verder mogen we van deze generatie niet verwachten dat ze het net zo doen als wij. Digital natives zijn zo anders opgegroeid dan wij, dat wij ons moeten afvragen of we ons niet bij hen kunnen aansluiten in plaats van te verwachten dat zij onze structuren overnemen.

Wat betekent de opkomst van generatie Z voor een bestuurder?

Flevoland is een jonge provincie. Dit maakt het extra belangrijk om jongeren te betrekken. Ik probeer onder andere te communiceren via mijn weblog die door vierduizend mensen wordt gelezen. Maar dat

is niet meer genoeg. Ik werd geadviseerd om ook een fanpage op Facebook bij te houden waar ik regelmatig korte verhaaltjes plaats en vooral veel foto's en (fiets)filmpjes. Je staat versteld van hoeveel mensen je daarmee bereikt. Ook Twitter levert me veel op en kan actief bijdragen aan het vertellen van het verhaal. Op Urk heeft een gemiddeld gemeenteraadslid bijvoorbeeld zoveel volgers, dat ik weet dat ik heel Urk bereik als ik zo'n raadslid vraag om een tweet van mij even te retweeten. De begroting van 2013 heb ik op een filmpje gepresenteerd. Dat viel echter in verkeerde aarde bij sommige leden van Provinciale Staten. Ik heb dus een probleem: ik moet grotendeels nog op de oude manier communiceren, maar met die communicatie bereik ik de Flevolandse jongeren niet.

Wat heeft de opkomst van generatie Z voor gevolgen voor de politiek?

De politiek is nog steeds hiërarchisch georganiseerd. Dat begrijpen jonge mensen niet. Om jongeren te betrekken bij de politiek moeten we werken in platte netwerken. Samen met Jos Ahlers, de eerdergenoemde schrijver, hebben we het initiatief tot Parlement Z genomen. Het is een online parlement voor mensen tussen de 12 en 20 jaar (de eerste 'digital natives'). Zij kunnen in dit 'parlement' hun ideeën kwijt en als die ideeën veel aanhang krijgen, komen daar ranglijstjes uit.

Tegelijkertijd hebben we de politici ook gevraagd mee te doen en ook zij komen op ranglijstjes, al naar gelang ze het parlement bezoeken of op een of andere manier inhaken op die ideeën. Het is dus een soort spel om oplossingen te bedenken voor maatschappelijke vraagstukken.

We zijn er nog niet; het gaat pas lopen als er duizenden mensen meedoen. Maar we onderzoeken of deze aanpak gaat helpen om jongeren bij politiek te betrekken, omdat het belangrijk is dat we generatie Z de gelegenheid geven om aan te geven wat ze vinden en om de maatschappelijke discussie te voeren waarmee de volksvertegenwoordiging is te beïnvloeden. Het alternatief is dat er ongewenste vormen van digitale democratie gaan ontstaan, denk bijvoorbeeld aan de Piratenpartij in Duitsland.

Visie op de toekomst. In 2016.....

- Is de provincie **open** en **transparant** over haar beleid, haar beleidsvoornemens en de wijze waarop de dienstverlening wordt ingevuld (track & trace)
- Is de provincie (bestuur én ambtenaren) in **dialog** met de omgeving en benut kansen op **co-creatie**
- Zijn alle medewerkers **zelf verantwoordelijk** om te communiceren met relevante stakeholders.

Generatie Z en de overheid

Alles wat we doen moet online zijn. In de jeugdhulpverlening gaan we bijvoorbeeld op allerlei manieren de hulpverlening online toepassen. Waar je vroeger de straat op ging, kun je nu via de computer (Facebook en dergelijke) jongeren opsporen die in de problemen dreigen te raken en hulp aanbieden.

Deze ontwikkeling is ingezet

en daar zullen de gemeenten de

komende jaren veel mee aan de slag moeten gaan. We moeten aansluiting zoeken bij deze generatie Z en dat doe je online, want je moet niet verwachten dat deze generatie naar je toekomt om het te doen zoals we het altijd gewend waren; je moet ze aanspreken daar waar ze communiceren.

Dat geldt wat mij betreft ook voor de provincie. Je moet zorgen voor online en transparante informatie. We zitten in een transformatieproces, van traditionele communicatievormen naar nieuwe vormen, die wat mij betreft ook véél leuker zijn en meer mogelijkheden bieden.

5 Hoe is het om jong te zijn in Flevoland?

Gedachtewisseling tussen de aanwezigen en jongeren van het Jongerenpanel van Waterschap Zuiderzeeland o.l.v. Martine Kruiden

Vijftien enthousiaste jongens en meisjes uit Flevoland in de leeftijd van 14 tot en met 17 jaar vormen het Jongerenpanel van Waterschap Zuiderzeeland. Zij hebben een adviserende rol op verschillende gebieden en helpen mee met het organiseren van een aantal activiteiten dat is gericht op jongeren. Vier van de panelleden zijn aanwezig. Voor deze bijeenkomst maakten zij bovendien enkele filmpjes over onderdelen uit hun dagelijks leven, die tussen de lezingen door werden vertoond.

- **Jesse van Leeuwen, 14 jaar**

“Ik wil volgend jaar examen doen en daarna naar de havo. Ik ben nog met ‘nu’ bezig en naar volgend jaar gaan, ik ben nog niet aan het nadenken over later. Misschien wil ik iets bij Defensie doen.”

- **Nina ter Horst, 16 jaar**

“Ik wil naar de universiteit, dus ik moet Flevoland uit. Ik wil later meer gaan doen op het gebied van water, want dat is wel een beetje mijn passie geworden. Ik ben in 1997 in Utrecht geboren en het gezin is vier jaar later naar Flevoland verhuisd. Mijn ouders vonden dat je hier meer huis hebt voor je geld, het is hier veiliger is, ruimer, er is schonere lucht en toen was hier beter onderwijs dan in de binnenstad van Utrecht. Ik vind dat mijn ouders volkomen gelijk hadden, maar qua vervolgonderwijs kan ik hier niet verder. Ik verheug me erop om nu naar de grote stad te gaan, maar als ik later een eigen huis koop en misschien een gezin heb, wil ik wel graag weer terug naar Flevoland.”

- **Miriam Gijzen, 17 jaar**

“Ik zit in 6 vwo en ik wil geneeskunde gaan studeren in Leiden. Dat is echt mijn droom. Ik denk niet dat ik terugkom naar Flevoland. Ik heb altijd het gevoel gehad dat ik naar het buitenland wil.”

- **Lars van Dooren, 15 jaar**

“Ik doe nu 3 mavo, de richting techniek. Na mijn examen wil ik een technische opleiding binnen Defensie of de opleiding ‘Veiligheid en vakmanschap grondoptreden’ volgen. Daarna wil ik de mariniersopleiding doen en hoop ik als marinier bij Defensie aan de slag te kunnen. Beide opleidingen zijn buiten Flevoland, maar ik wil tijdens mijn opleiding wel thuis blijven wonen. Of ik daarna in Flevoland blijf, weet ik nog niet: dat ligt eraan waar ik dan geplaatst zal worden.”

Wordt er gesport?

Lars voetbalt en heeft ge(kick)bokst. Miriam danst. Jesse loopt hard en doet aan survival. Nina roeit. Er wordt dus volop gesport. Hier en daar kan het nog wat beter, maar over het algemeen is er tevredenheid over de sportmogelijkheden in Flevoland.

Wat voor beeld hebben jullie bij techniek?

Nina heeft vieren en vijven voor wiskunde, maar denkt wel technisch. Zij vond het Technasium (een samenwerkingsproject van het Waterschap Zuiderzeeland met school) één van de leukste dingen op school. Als dit niet was aangedragen, had zij niet geweten dat ze techniek zo leuk vindt, dan had ze gedacht: ik kan geen wiskunde, dus techniek is niets voor mij.

Miriam had aanvankelijk hetzelfde beeld, maar weet inmiddels dat techniek meer is dan bouten en schroeven en geeft als voorbeeld technische geneeskunde.

Lars had ook dat ‘standaardidee’ over techniek, maar weet na de presentaties van vandaag dat techniek heel breed is.

Vanuit de zaal wordt ingebracht dat Nederland zelf producten moet maken om onze welvaart in stand te houden; er zijn wel degelijk technische ‘handen’ nodig. Wilbert Roeleveld vindt het een misverstand dat techniek alleen maar om handwerk draait: techniek is problemen oplossen. Het gaat om onze samenleving, om mobiliteitsvraagstukken, om duurzaamheid. Het gaat om vakmanschap in hoofd en handen. Techniek is dus meer dan seriematig werken aan de lopende band, techniek is oplossingen bedenken, ontwerpen en vervolgens maken. Het gaat om het hele proces. Als je mensen wilt winnen voor een technisch beroep moet je het op de goede wijze profileren: beginnen vanuit het vraagstuk, niet vanuit het maakproces. In de afgelopen jaren is veel productiewerk naar de lage lonenlanden gegaan. Het productiewerk komt naar Nederland terug, als wij in staat zijn om wat vroeger met mensenhanden werd gedaan, nu geautomatiseerd te doen, bijvoorbeeld met robots. Die productieprocessen moeten we uitdenken en daar zijn technici voor nodig. Natuurlijk zijn er ook handen nodig, maar het beeld dat techniek alleen maar handenvoer is, is te eenzijdig.

Uitgaan in Flevoland

Jesse vindt het echt niet leuk, maar heeft geen concrete ideeën over wat er wel zou moeten zijn.

Lars denkt aan een disco voor 12- tot 18-jarigen; nu is er vaak een leeftijdsgrens. Nina heeft wel degelijk behoefte aan meer uitgaansgelegenheden in Lelystad. Haar ouders brengen en halen haar naar

en van Harderwijk bijvoorbeeld. Zij ziet veel lege panden in de stad en vindt dat daar wat mee gedaan moet worden op het gebied van uitgaan.

Marc Witteman memoreert de generatie X die de raadstribunes wist te vinden om dingen voor elkaar te krijgen. De huidige generatie is in staat om met één bericht op Facebook de hele wereld in beweging te krijgen, denk aan Project X in Haren. Waarom gebruikt de huidige generatie de social media niet om zich te laten horen?

Miriam betwijfelt of je met social media iets kan bereiken en gaat volgend jaar weg om te studeren; voor haar is het te laat. Ze heeft leuke uitgaansgelegenheden niet heel erg gemist, maar als er meerdere waren geweest zou ze er wel naartoe zijn gegaan. Nina mist het wel en logeert regelmatig in Utrecht om uit te kunnen gaan. Zij ziet op Twitter veel jongeren klagen op de zaterdagavond en ze vermoedt dat jongeren niet weten wat ze eraan kunnen doen en hoe.

Vanuit de zaal vraagt een wethouder uit Zeewolde wat bestuur en politiek kunnen doen om jongeren te bereiken. Op haar Facebook- en Twitterberichten werd door de jeugd niet gereageerd; jongerenorganisaties zijn gesubsidieerd om activiteiten te organiseren maar die zijn daarmee gestopt; op de veerpont waar zevenhonderd jongeren per dag gebruik van maken kreeg men desgevraagd nul op het rekest. Bestuur en politiek weten niet wat de jeugd wil: wat moeten zij doen?

Miriam heeft in Lelystad nooit gehoord dat de gemeenteraad de jeugd wil bereiken voor uitgaansinitiatieven.

Sonja Zimmerman doet de suggestie om het om te draaien: laat de jeugd niet naar bestuur en politiek toekomen, maar ga als bestuurders en politici naar de jongeren en ga met ze in gesprek.

Vanuit de zaal wordt gerefereerd aan het zelf organiserend vermogen: “Vroeger hadden wij ook niets, maar wij organiseerden schuurfeesten. In Lelystad is er een jongerenraad waar jongeren hun stem kunnen laten horen.”

Rieke de Vlieger ziet op de CAH dat wanneer de school de ruimte beschikbaar stelt, de jongeren zelf prima de uitgaansgelegenheden kunnen runnen. Het draait om de combinatie: faciliteren, zodat jongeren het vervolgens zelf kunnen doen.

Vanuit de zaal krijgen de jongeren verder de tip om te profiteren van de gemeenteraadsverkiezingen volgend jaar: dan willen alle partijen scoren.

Ook wordt er gevraagd wat er vanuit het verenigingsleven gebeurt. Nina vertelt dat in haar roeivereniging te weinig jongeren zijn om bijvoorbeeld een disco mee te organiseren.

Is het uitgaansprobleem eigenlijk wel zo uniek en is het eigenlijk wel een probleem, vraagt een aanwezige zich af. Als je 14, 15 of 16 bent, is je actieradius beperkt. Maar als je iets ouder bent, kun je zelf meer ondernemen en is een groot gedeelte van de uitgaansproblematiek over.

Blijven of het avontuur achterna?

Vanuit de zaal wordt gevraagd of de provinciale politiek de jongeren die uit Flevoland vertrekken, blijft volgen. Marc Witteman constateert dat het merendeel van de mensen in de zaal oorspronkelijk uit andere delen van Nederland komt en huis en haard heeft achtergelaten om in Flevoland te gaan wonen. Is het niet de aard van de mens om nieuwe plekken te ontdekken? Is het eigenlijk niet heel aardig als jongeren hun vleugels uitslaan?

Hij krijgt bijval uit de zaal: als je achttien bent, lokt het avontuur en ga je de deur uit om elders te studeren. Het is een achterhaald thema dat jongeren zouden moeten blijven waar ze zijn opgegroeid. Velen gaan ook in het buitenland studeren en werken; de wereld is groter geworden.

Conclusie van de jongeren

Het is ontzettend fijn om te merken dat de politiek openstaat voor jongeren!

Tenslotte

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo

Enkele uitspraken van vanmiddag haal ik graag even terug.

Dijkgraaf Hetty Klavers ging in haar welkomstwoord direct in op ons thema. Ze wees erop dat een woon-/leefomgeving voor jongeren tijd nodig heeft om aantrekkelijk te worden.

Rieke de Vlieger, directeur CAH Vilentum, analyseerde de situatie van het hoger beroepsonderwijs in Flevoland. Het hbo heeft twee opdrachten: 'state of the art' opleiden en kennisvalorisatie. Ze typeerde de generaties Y en Z en wees op de keuzestress waarmee jongeren geconfronteerd worden en de hoge verwachtingen die men van hen heeft. Vroegtijdige aanmelding voor een opleiding geeft de onderwijsinstelling meer tijd om een adequate begeleiding van de studiekeuze vorm te geven. Ze concludeerde dat Flevoland qua onderwijsvoorzieningen niet achterloopt, maar inloopt.

De directeur van het Technocentrum Flevoland, Wilbert Roeleveld, ging in op de vele kansen voor jongeren, juist in het Flevolandse bedrijfsleven. De moeilijkheid is dat te weinig jongeren belangstelling hebben voor techniek, maar gelijktijdig niet zien hoezeer ze er in allerlei beroepen mee van doen hebben. Met talrijke voorbeelden daarvan onderbouwde hij de oproep om gezamenlijk jongeren te motiveren om te kiezen voor technische opleidingen.

Sonja Zimmerman van het CMO Flevoland beschreef de generatie Z nader en typeerde het massieve internetgebruik van jongeren met de formule: delen = vermeerderen. Daarbij toonde ze ons de participatieladder van jongeren, lopend van manipulatie door volwassenen tot en met het nemen van eigen initiatieven.

Ze sloeg een brug naar het boeiende betoog van gedeputeerde Marc Witteman die effectief duidelijk maakte dat de generatie Z met inzet van de nieuwe media de politiek grondig zal veranderen. Zelf heeft hij al het parlement Z in het leven geroepen. De route loopt van traditioneel via digitaal naar sociaal engagement.

In het slotgesprek onder leiding van dagvoorzitter Martine Kruiders deden jongeren, allen lid van het Jongerenpanel van Waterschap Zuiderzeeland, enkele interessante suggesties. Een voorbeeld: maak gebruik van lege gebouwen om sociale activiteiten in te organiseren.

Graag bedank ik het Waterschap Zuiderzeeland voor de gastvrijheid en de uitstekende verzorging, alsmede de leden van het Jongerenpanel en onze sprekers voor hun bijdragen.

We beleefden een belangwekkende, leerzame middag. Dat is een waardig besluit van het jubileumjaar van het Genootschap Flevo.

GENOOTSCHAP FLEVO

www.genootschapflevo.nl